

MİLLİYET MESELESİNİ TENVÎR EDECEK BİR BAHİS: AMERİKA'DA VAHDET-İ MİLLİYYE NE SÛRETLE VÛCÛDA GELİYOR?*

Samet YILDIZ

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı,
sametyildiz.iletisim@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4098-2718.

Geliş Tarihi: 21 Ağustos 2023; Kabul Tarihi: 18 Ekim 2023

Received: 21 August 2023; Accepted: 18 October 2023

Harb-i Umûmî, gözlerimiz[-in] önüne birçok muammâ-engiz vekâyi' koydu.

Milliyet mücâdelâtı da bunlardan biridir.

Filhakıka vahdet-i siyâsiyyeyi vesâit-i umûmiyye ile tesis ve muhafazaya sâî olan [çalışan, gayret eden] saltanatlarda anâsır-ı muhtelif arasında ki unsurî rekabet-i siyâsiyye, bütün şiddetiyle tezahür etti ve meseleyi tâmik edemeyenlere [inceleyemeyenlere], tarihinde yeni bir milliyet devresinin küşâd edildiği zannını verdi. Fakat, buna mukabil, eski dünyanın uzlaşmak bilmeyen anâsırına

* Amerika'da milliyetçiliğin ve kültürel hususların oluşmasını konu alan bu makale, Ömer Âdil Bey tarafından kaleme alınmıştır. *Meslek-i İçtimaî Mecmuası'*nda yayınlanmış olan makale, içerisinde birtakım yabancı ve anlaşılması zor kelimeleri barındırmaktadır. Eserde daha önceki devirlere nazaran daha az sayıda yabancı kelime bulunsa da; kolaylıkla anlaşılabilmesi için, birtakım kelimelerin günümüz karşılıklarını paylaşmayı uygun bulduk. Bu bağlamda; mevzu bahis kelimelerin anlamları, metne müdahalede bulunmadan köşeli parantez “[]” içerisinde verildi. İlâveten, eserde geçen yer adlarının günümüzdeki hâlleri verildi ve okumayı kolaylaştırmak adına, noktalama işaretleri eklendi. Eserin orijinal künyesi için bkz. Ömer Âdil, “Milliyet Meselesini Tenvir Edecek Bir Bahis: Amerika'da Vahdet-i Milliye Ne Suretle Vücuda Geliyor?”, *Meslek-i İçtimaî Mecmuası*, Y. 1, S. 4, Nisan 1335, ss. 111-121.

muhâceret kapılarını açık bulduran Hükûmât-ı Müttehide'de [Amerika Birleşik Devletleri'nde] vahdet-i milliyye, bütün kudretiyle teessüs edebilmiş; Amerikalılar, cihanın muhâsım amâl-i milliyesine hâkim olmak mevkiini işgal ediyor.

Binâenaleyh mesele, zannedildiği kadar basit değildir.

İlm-i içtimâ [sosyoloji] ulemâsından Mösyö Paul de Rousiers, harpten epey zaman evvel Hükûmât-ı Müttehide'ye icrâ ettiği seyahat-ı tetkikiyyede, Amerikalılığın evsaf-ı barizesiyle her adımda o kadar karşı karşıya gelmişti ki, her sene yüz binlerce muhacir kabul eden ve bütün ahâlisini hâriçten aldığı malûm olan bu memlekette vahdet-i içtimâiyyenin ne suretle vücûda geldiğini ol-emirde tahkik [etmek] mecburiyetinde kalmıştı.

Avusturya İmparatorluğu'nun inhilâlini mucip olan ve Türkiye'yi bir asırdan beri parçalamakta amil olan unsuru rekabet-i siyâsiyyenin ne gibi esbâb-ı neticesi olduğu teşrih edilince, diğer bir tahlil-i ilmî elde edilmiş oluyor. Bunun Amerika'da yapılan tetkikatla mukayesesini, milliyet meselesi hakkında sâlim bir nokta-i nazar elde edilmesini mümkün kılmaktadır.

Mecmuanın bu nüshasına, Paul de Rousiers'nin Hükûmât-ı Müttehide'deki tetkikatını hülâsaten naklediyoruz.

Muhtelif memleketlerden gelen, muhtelif milletlere mensup insanlardan nasıl oluyor da -kendine has evsaf ve secâyâ [huy ve karakter] ile- hakiki bir millet teşekkül ediyor? Bu mesele, Amerika'ya geldiğimden beri fikrimi şiddetle işgal etmektedir. Her adımda birtakım kimselere tesadüf eyliyorum, "babam Alman, annem Fransız, veyahut Belçikalı veya İskoçyalı; fakat ben Amerikalıyım" diyor; bu, nasıl oluyor?

İş bir mesele-i hukukiyyeden ibaret kalsaydı, pek sâde idi. Amerika'da tevellüt eden her fert, kânun nazarında Amerikalı itibar olunur; ilk müsta'mirlerin¹ ahfadı gibi aynı hukuktan istifade eder. Binâenaleyh peder veya validesinin milliyeti, ehemmiyeti hâiz değildir. Fakat şu hukukî vaziyet, bu adamın hukukî bir Amerikalı olmasını, yâni tarz-ı hareketi ve gayesi itibarıyla hayatı Amerikalı gibi telâkki eder bir kimse hâline geçmesini izah etmez. Hâlbuki bu hâdise, muttasıl [durmaksızın, aralıksız] göze çarpıyor. Hükûmât-ı Müttehide'nin tarihini de, baştan başa bu hâdise ifade eder. Çünkü

¹ Bir yere iskân amaçlı yerleşen kişi; kolonist.

[-ABD'nin-] herhangi tarafına gitseniz, ahâlinin muhtelif nesillere mensup olduğunu ve fakat seciyeten vahdetini görüyorsunuz.

Demek bir Amerikalının, ve sonra Amerika milletinin, ne suretle teşekkül ettiğini anlamak lâzım. Etrafımdaki bütün insanlar, neden bu kadar faal idi? Yemek yemeğe bile vakitleri yok, ömürlerinin yarısı vesâit-i nakliyyede geçiyor; daima para kazanmak için yeni bir vâsita taharrîsiyle [aramakla] meşguldürler, kazandıklarını da hesap etmeksizin sarf ediyorlar... Buna sebep, nedir?

Amerikalılar başlı başına harekette, süratle karar vermekte ve kararlarını hemen icrada gösterdikleri şâyân-ı hayret kudrete nasıl temellük etmişler [sâhip olmuşlar]?

Bu vasî memleketin her tarafında -kabil-i izah ufak farklarla-kendini gösteren bu Amerikalı numunesini, ilm-i içtimâın izah etmesi icap ediyor.

Seyahatlerimde gördüm ki Hükûmât-ı Müttehide'de, hususiyle sanayi olan Şark'ta², bir mevki vücuda getirmekten, başka bir şey için hareket edilmiyor. Servet sâhibi ve erbâb-ı hayırdan olanlar da aynı maksatla diğerlerine yardım ediyorlar. Çok para kazanan bir adam bir kütüphaneye, bir mabede, bir darülfünuna [-yahut-] herhangi bir cemiyete memnuniyetle mühim bir meblağ teberru' ediyor [bağışlıyor]. Zira bu müessesâtın, insanları ıslaha ve Amerika'da herkesin kemâl-i hararetle kabul ettiği mücadele-i hayatta muvaffakiyete medar olabileceğini takdir eyliyor. Bu mücadelede muvaffak olan milyoner bir fabrikatör müteşebbis, faal ve gayretli gençlerin teşebbüslerini teshil etmek kendisi için bir vazife olduğunu haklı olarak düşünüyor. Hükûmât-ı Müttehide'de meâsir-i hayriyyeden [güzel yapıtlardan] büyük bir kısmının tamamıyla ameli bir mahiyeti hâiz olması, bundan neşet eder.

Şu müşâhedât bizi bir faraziye yapmaya [çıkarımda bulunmaya] sevk ediyor. Faraziye şudur: Amerikalılar bir ıstifa mahsulüdür [seçilmiştir]. Bu milliyeti hakiki surette iktisap için şart-ı esasî (hayat)ı bir zevk değil, belki bir mücahede [çalışkanlık] olarak telâkki etmek; hayatta eğlence ve sanayi-i nefiseye hasredilen boş vakitler aramak yerine cehd [çalışmaya] ve faaliyete kıymet vermektir.

² ABD'nin Atlantik tarafıdır. Büyük şehirler ve payitaht Washington burada olup iklimi serttir.

Istifanın [seçilmişliğin] tarz-ı husulüne gelince, bu kendiliğinden vukua geliyor.

Eğer âtil ve [boş bir]³ hayat sürmek emeliyle bir pazartesi [-günü-] New York'a çıksanız, gelecek cumartesi hareket eden transatlantik⁴ ile Fransa'ya avdete mecbur olursunuz. Çalışmak maksadıyla gelmiş iseniz ve çalışmaya alışkın iseniz, herhâlde iştiğal edecek bir vâsita bulursunuz. Sermaye ve gayretten mahrum olarak gelmek tedbirsizliğinde bulundunuzsa, bir köşede terk-i hayat etmek tehlikesi vardır.

Hülâsa Amerika'nın kendisine gelen muhacirler üzerindeki tesiri, bir kalburun mahlût [karma] hububat üzerinde yaptığı ameliyeye müşabihtir; bazılarını def' ve birtakımlarını muhafaza etmek suretiyle, ecnas ve evsafına göre onları ayırır.

Bu ameliyeyi, kendi evlâdı üzerinde de yapar. Faaliyetten kaçan ve hayatlarını zevk ve şetâret arayarak imrâr etmek [geçirmek] isteyen Amerikalıları da tard eder. Bunlar Paris'e geliyorlar. Ve orada, oldukça kalabalık bir heyet teşkil ediyorlar. Amerika'nın şarkında fark edilen diğer bir şey daha var: Büyük bir faaliyet-i sînâiyye ve ticâriyye merkezi, bütün Avrupa yollarının nokta-i müntehası [varış noktası] olan Şarkî Amerika'da ticaret ve vesâit-i nakliyye merâkizine [merkezlerine] has şerâit mevcuttur. Bu yerlerde muhtelif binlerce hâdise, yekdiğerini nakzeder [diğerini tutmaz] gibi görünür veyahut aralarındaki râbıta, vâzıhan [açıkça] fark edilemez. Bundan dolayı müdekkik [araştırmacı], müşâhedâtını idare için bir hatt-ı hareket bulmakta müşkülâta maruz kalır.

Amerika'nın kuvveti orada değil, ziraî olan garbında olmak icap eder. Muhit-i ziraîde tefrik-i ameliyesi[-ne] daha kuvvetle meşhut olmak, zarurîdir. Bir muhacir her şeyi yeniden vücuda getirmek, toprağı kabil-i istifade bir hâle koymak üzere âharın [başkalarının] muavenetine münfakır [muhtaç] olmaksızın, yalnız başına yeni bir hıttaya [yere] dâhil olmak için yüksek bir derece-i metanete, hususî bazı melekât [kabiliyet] ve evsafa temellük etmek icap eder. Müdekkik orada basit, münferit ve kavranması daha kolay hâdiselere müsadif olur; Amerikalıyı vücuda getiren tarzı, orada daha

³ Eserin bu kısmı silik bir hâldedir. Fakat metin içerisinde görülebildiği kadar bu şekilde bir çıkarım yapılabildi.

⁴ Atlantik Okyanusu arasında seyrüsefer eden gemilere verilen umumi isimdir.

büyük bir sühûletle tetkik edebilir. Zira ıstıfa hâdisesi orada daha keskin ve tesîrât-ı hâriciyyeden daha ziyâde âzadedir.

Binâenaleyh Garp hükûmetlerini, müşâhedâtını ikmâl için ziyaret etmek emelinde idim. Bu suretle Kansas'ı, Oklahoma müstamerâtını [kolonilerini]; Colorado[-'yu], Nebraska'yı, şimâlî ve cenubî Dakota ile Minnesota'yı dolaştım. Iowa'ya dâhil oldum; orada da biraz kalmak icap etti. Evvelce vazetmiş olduğum "Amerikalı nasıl vücuda geliyor" sualine cevap verecek mevkiydim.

Seyahat programım beni şark şehirlerinde bulundurdukça, faraziyeler yapmakla iktifaya mecbur olmuş idim. Orada tesâdüm eden [çarpışan] muhtelif hâdisât, zarurî olarak fikrimi karıştırıyor; hiç değilse, bir nevi tereddüt husûle getiriyordu. Garb-ı muhit-i ziraîsi gözlerimin önünde birtakım basit, münferit teşkilât bulunduran tereddütlerimi izâle ve evvelce yapmış olduğum faraziyeleri teyit etti.

Evet; Hükûmât-ı Müttehide'ye bugünkü harîkulâde inkişafı veren, müstakilen saadet ve ikbâl temin edecek olan hakikî, Amerikalı bir ıstıfa mahsûlüdür. Ve bu ıstıfa, Yeni Dünya'da [Amerika'da] olduğu kadar Eski Dünya [Avrupa, Asya ve Afrika] üzerinde de vuku buluyor, Amerika, Avrupa'nın bazı aksamından kendi hayatı için lâzım olan anâsırı mütemadiyen aldığı gibi, kendi ihtiyacına ermeyen anâsırı da mütemadiyen bizim büyük şehirlerimize göndermektedir.

Kansas muhit-i ziraîsine dâhil olduğumuz zaman hâdiseye, bütün kuvvetiyle göze çarpıyor.

Yekdiğerinden tamamen farklı iki sınıf çiftçi var; birisinin yüzü hâlâ muhit-i Atlasî'ye ve -Amerika'da denildiği gibi- eski memleketlere de müteveccihdir. İkinci sınıfı ise kendilerini besleyen toprağa hakikî surette merbut [bağlı] olanlar teşkil eder. Birinciler ismen Amerikalıdır. Bankaya yatırılmakta olan paralar yekûnunun, iyi bir hasat silsilesi sâyesinde, kabarması; ekseriya vaki olduğu üzere, arazi fiyatlarındaki anî bir tereffuun [yükselişin], kârlı bir surette toprağın nakde tahvili fırsatını vermesi onları bahr-i muhitin [okyanusun] öbür yakasına tekrar geçirmek için kâfidir. Bu kısım çiftçileri Amerika'da tutan, buradaki toprakların Avrupa'dakilerden ziyâde kâr temin ettiği ve burada satıp orada almanın iyi bir alışveriş olmayacağı hususundaki, sırf iktisadî nokta-i nazardır. Vatandaşlıklarını basit bir hesap işinden ibaret olduğu cihetle, satış

fiyatlarında yahut amele yevmiyelerinde küçük bir tebeddül ile zail olabilir.

İkinciler -ki ekseriyeti teşkil ederler- bilâkis burada yaşamayı ve burada ölmeyi düşünürler ve bunu açıkça söylerler. Seyahatten başka bir suretle Avrupa'ya dönmek fikri, kendilerine o kadar garip gelir ki, bilfarz böyle bir istizahta bulunacak olsanız, sualinizi büyük bir istiğrapla [şaşkınlıkla] karşılırlar.

Aralarındaki farkın esbabı şudur: Birinci numuneden müsta'mirler [koloniciler] Amerika çiftliklerindeki sâde, faaliyet-perver hayat-ı inzivayı istemeyerek kabul edenlerdir. İkinci numuneden müsta'mirler için ise bu müstakil hayatın câzibesini, mahzurlarını telâfiye tamamiyle kifâyet eder.

Bu hususta kadının tesirini de hesaba katmak lâzımdır. Çünkü münzevi hayat, onlardan çoğuna pek ağır geliyor. Her gün ziraatla veya hayvânâta bakmakla meşgul olan zevç akşam olup da güzel bir çorba ve sıcak bir oda bulunca memnun kalır, başka bir şey aramaz, endişesizce uykuya varır; elverir ki ekinlerin gelişi güzel olsun ve hayvanlar, iyi bir fiyatla satılmış bulunsun. Filhakîka, Amerika çiftliklerinde kadın da çalışmaktan geri kalmaz. Hâl u vakti yerinde olan eshab-ı arazi ailelerde bile ev işleri, tamamiyle onun üzerindedir. Kümes ve sebze bahçesiyle de işigal eder. Çocukları az da olsa işsiz, boş kalmak tehlikesi yoktur. Yalnız çalışmayan çenesidir; zira komşular hem uzak, hem de meşgul, ekseriyetiyle nesl-i karabeti [yakınlığı] yok. Bundan dolayı gevezeliğe ve dedikoduya imkân kalmaz. Kendi âleminde yaşamak mecburiyeti vardır.

Bir kadının dedikoduya temâyülü veya ondan nefreti, aldığı ilk teşekkül ve terbiyeye göre taayyün ediyor. Bu hâl cemiyetin bütün tabakatında, köylerde olduğu gibi, büyük şehirlerde de meşhûr [görülüyor]. Cenûp köylülerinden bir kadıncağızın veya Parisli genç bir hanımın, veyahut Avusturya saray-ı hükümdarisi mensubiyetinden muteber bir madamın, Dakota'nın münzevi malikanelerinden birinde yaşamağa mecbur kaldığını farz ediniz; bedbaht, hem de ne kadar bedbaht olacaktır. Bununla beraber 160 e'kerlik [أيقه ر] (?)⁵ küçük çiftliklerde yahut 5000 e'ker (?) büyük malikânelerde tesadüf ettiğim İskandinavyalı, Amerikalı ve İngiliz

⁵ E'ker (?), dönümden biraz küçüktür.

hanımları, hattâ ciddî bir terbiye ile yetişmiş bir Parisli hanımı bu inziva içinde pek bahtiyar ve neşesini tamamen muhafaza eder bir hâlde buldum.

Hatta garptaki hayvan besleyen çiftliklerin ortasında, ahvâl ve etvarıyla zarif ve kibar olduğu kadar malûmat itibariyle de Avrupa kadınlarının ekserisine bin defa fâik kadınlar bulunabilir. İki hafta evvel Nebraska'nın büyük bir çiftliğinde -bu çiftlikte, senede 5-6 bin sığır besleniyor- bütün bir günü geçirdim. Çiftlik sâhibi, ikametgâhını -işlerine nezaret etmek isteyen bir adam düşüncesiyle-arazisinin merkezinde inşa etmiş idi. Yemek vakti gelip de evin hanımına takdim edildiğimiz zaman, tasavvur edilebildiği kadar sevimli bir şahsiyet muvacehesinde [karşısında] bulunuyorduk. Bin türlü şey konuştuk. Ziyaret etmiş olduğu Avrupa'dan, bir Amerikalı için calib-i hayret olacak tarzda vâkıf olduğu Fransız edebiyatından, buradakinden pek fazla bir hâl-i inzivada, birçok seneler yaşadığı Teksas'tan bahsettik... Fakat kimsenin leh[-inde] ve[-ya] aleyhinde bir kelime sarf edilmedi!

Hindûlar⁶ arazisi hududundaki Teksas'ta yaşamakla uzlaşmışsa, şüphesiz bu hâl, komşuların efâl ve harekâtıyla [ne ettikleri ile] fazla alâkadar olmak itiyadının mefkudiyetinden [olmamasından] ileri geliyor.

Şu hâlde garp muhit-i ziraîsine kaviyen yerleşmek için bir şart-ı esasi var: Münzevi bir malikane-i zirai üzerinde zevç ile zevce ve küçük çocuklara münhasır bir aile hayatına evvelemerde hazırlanmış olmak. Bunun için garba doğru ilerlendikçe bu tarz hayatı çoktan beri itiyat etmiş olan asıl Amerikalılar, şimâlî Almanyalılar ve İskandinavyalılardan başka kimse görülmez olur. Fransızlar, İrlandalılar şehirlerde kalmayı tercih ederler: Fransızlar Fransız şehirlerinde, İrlandalılar Amerika şehirlerinde. Evsaf ve tabayii [doğaları] o kadar ayırıcıdır ki, sebep-i hakikîsi umumiyetle pek az malûm olduğu hâlde, bunu herkes sühûletle fark eder. "O kadar ülfet ve ünsiyet düşkünü olan İrlandalılar, nasıl olur da kendilerini ziraat havalisinin vüsat-i âbadı [genişliği] içine atabilir" denildiğini çok kere işittim. Filhakîka İrlandalılar, çok munistirler. Hemcinsleriyle ülfeti, viski şişesi etrafındaki neşeli muhavereleri ve şarkıları, meclisleri ve içtimâları pek severler; buralarda cevval ve keskin

⁶ Hindulardan kastedilen, Avrupa'da yine "Indie" tesmiye olunan Kızılderililerdir. (S.Y.)

zekâlarıyla kendilerini gösterirler. Fakat inziva, kendileri ve kadınları için tahammülfersâdır [dayanılmazdır], ondan kaçarlar. Memleketlerinden ayrılırken teşekkül-ü içtimâîlerinin, tecemmuluğun [toplu hâlde olmanın] lâzım-ı gayr-i müfârikı [olmazsa olmazı] olan evsaf ve nekaisi [eksiklikleri] de beraber getirmişlerdir.

Kansas City, Omaha, Saint Paul, Minneapolis [-ve-] hatta Chicago gibi garp şehirleri, civarlarındaki muhit-i ziraînin çarşısı ve ambarıdır; bu şehirlerin esası ve ikbâli, o muhit-i ziraînin ihya ve imarına merbuttur. Diğer cihetten New York gibi münhasıran ticaretle yaşayan, yahut Philadelphia ve Pittsburgh gibi sanayii hârikulâde bir surette inkişaf ettiren şehirlerin tevsii, ancak garbın istimarından dolayı mahreçlerinin tezâyüd-ü daimîsi sâyesinde mümkün olduğunu nazar-ı dikkate alırsanız, şu neticeye vâsil olursunuz: Hükûmât-ı Müttehide'nin hakikî serveti, garp topraklarındadır. Refah ve kudretinin esasını kuranlar, bu yeni ırkın ilk müessisleri; hülâsa hakikî Amerikalılar, muhakkak ki, bu hâlî [boş] toprakları ihyaya muktedir olan müsta'mirlerdir. Ve Amerika, bu hârikulâde inkişafını şimâlî Avrupa'dan çıkan infiradî [ferdiyetçi] muhacirlerin tefevvukuna [yükselmesine] merbuttur.

Amerika'da infiradî ailenin mevcudiyeti, her şeyden evvel, şu iki alâmetle tezâhür ediyor:

1- Münzevi ziraî malikâne üzerinde, tek bir aile hâlinde yaşamak kabiliyeti,

2- Gençlerin yerleşmesindeki tarz. Burada ailenin servetine istinat edilmez; belki kendi kazancıyla yaşamak üzere, şu veya bu tarzda para kazanmak için, erkenden iş hayatına girilir. Bu [-yolla elde edilen-] kazanç, bir ailenin ihtiyâcâtına temin edecek dereceyi bulunca evlenilir ve çoluk-çocuk yetiştirilir. Bu çocuklar da, sırasıyla, aynı tarzda hareket ederler.

Bu tarz teessüsün "infiradî ailelerde" görüldüğü muhakkak; bir İngiliz genci, bir İskandinavyalı ve Amerikalı genç, bir Fransız veya İspanyol [ferdine] yahut bir İtalyan gencine tamamen muhalif olarak, bu noktada aynı suretle düşünür.

Yalnız emvâl ve emlâkin intikâlinde ve aile yurdunun devamında tehalüf [zıtlık] vardır. Norveç'te ve şimal Almanya'da, malikânenin çocuklardan birinin uhdesinde bekası [kalması] [-münasip-] görülür; Amerikalı bunu düşünmez. Çünkü Amerikalılar henüz yerleşmemişlerdir ve yerleşemezler; yerleşecek yer intihabı

[seçmesi] için önlerinde bâkir ve hâlî [boş] bir toprağın vüsat-i âbâdı var. Binâenaleyh daha mümbit topraklar ve daha iyi fırsatlar arayaarak daima yerlerini değiştirirler. Bizzat kendilerinin muhafazasına karar vermedikleri bir mevki evlâdlarından birine terk etmeyi, bu serâit altında nasıl olur da düşünebilirler? Tabir-i âharla [başka bir deyişle], hâlî arazinin çokluğundan dolayı Amerikalılar, malikâne-nin aile çocuklarından yalnız birine terki suretiyle beka ve istikrarını temin âdetini muhafazaya lüzum görmemişlerdir.

Hülâsa Amerikalı aile, kabiliyet-i içtimâiyenin inkişafına müsait bir muhite geçmiş olan bir infiradî ailedir; ve Amerika en güzide muhacirlerini, vaktiyle feodalite Avrupa'sını teşkil eden, şimalin infiradî ırklarından almaktadır.

Gariptir; bu şimal ırkları arasında, sermaye ve yüksek bir terbiye ile mücehhez, müsta'mirler gönderen yalnız bir ırk var. O da, İngiliz ırkı. İskandinavyalılarda centilmen sınıfı yoktur. Yüksek sınıftan Almanları ise hidemât-ı idâriyye ve askeriyeye [idari ve askerî hizmetler] işgal eder. Memurluk ve askerlikten âzâde olmak bahtiyarlığı, İngilizlerde kalıyor. Sermaye getiren, büyük çiftlikler tesis eden onlardır. At ve sığır cinslerinin ıslahı, İngiliz müsta'mirlerinin yahut Amerikalıların sâhip olduğu kıymetli damızlıklar[-ın] sâyesinde mümkün oluyor. İngiliz lisanının tefevvuku da İngiltere ve İskoçya'dan, bidayette [başlangıçta] Yeni İngiltere [New England] nâmını taşıyan Şark hükûmetlerinden Amerika'nın garbına gelen anâsırın tefevvuku[-nun] neticesidir.

Bazı menatıkta [mıntıkalarda] pek ziyade toplu bulunan Almanların, temayül-ü iftirakcüyanelerine [parçalanmak eğilimine] rağmen, nasıl süratle temsil edilmekte olduklarını görmek de câlib-i dikkattir; ikinci batında [kuşakta] çocuklar, büyükbabalarının lisanını artık bilmez oluyorlar (hattâ Hükûmât-ı Müttehîde'de intişar eden Almanca gazeteler, ancak her sene yeni muhacirlerin vürudu [gelmesi] sâyesinde yaşayabilmektedir).⁷

Amerika milletinin teşekkülü ve Amerika'nın istiklâli ile Şark'ta "milletlerin intibâhı" denilen unsurî rekabet-i siyâsiyyenin

⁷ Hülâsaten naklettiğimiz şu mektuplar, Paul De Rousiers'nin Hükûmât-ı Müttehîde'deki tetkikatını ihtiva eden (Amerika Hayatı [*American Life*]) unvanlı kıymetli eserini mütalâa etmek arzusunu kari ve karilerimizde uyandırır ümidindeyiz.

ve iftirak harekâtının [ayrılıkçı hareketlerin] yekdiğerinden ne kadar ayrı cereyanlar mahsulü olduğunu, şu müşâhedât gösteriyor.

Bu cereyanlardan biri, beşeriyete yeni bir sâî ve refah-ı istikbâli ihzar ile kudretini tecelli ettirirken diğeri, muhâsama [karşılıklı husûmet] ve tagallüp [düşmanlık] silsilesinden ibaret olan mâziyi dâimî istişhat ederek [şâhit göstererek] asayiş ve huzuru te-sisteki aczini ilân etmektedir.

Milliyet kelimesi gibi, vatanperverlik kelimesi de yekdiğerine tamamen muhalif-i temayül ve cereyanları ifade için istimâl ediliyor [kullanılıyor]. Müşâhedât-ı içtimâiyyenin verdiği netâyiç [sonuçlar] ile bu mübhem düsturları izah ihtiyacını hissetmek, hatt-ı hareketimizi tenvir [aydınlatmak] hususunda ne kadar müfit olacak!

Mecmuada bu bahse tekrar geleceğiz.

Ömer Âdil

آوستریا ایمپراطورلغىك انحلالى موجب اولان و توركىيى برهسردن
برى بارچالامقده حامل اولان عنصرى رقابت سياسيهك نه كى اسباب
نتيجهسى اولدىنى تشریح ايدىلنجه ديكر برتحليل على الله ايدىلش اوليوز.
بونك آمرىقاده بايبلان تدقيقاله مقابيهسى مليت مسئلهسى حقتده سالم بر
نقطه نظر الله ايدىلشنى ممكن قيلمقده در .
مجموعهك بونسخهسه بول دوروزبهك حكومات متحدهدهكى تدقيقاتى
خلاصه نقل ايدىيوروز .

مختلف مملكتلردن كمن مختلف ملتله منسوب انسانلردن ناصل
اوليوزده - كندينه خاص اوصاف وسجايا ايله - حقيقى بر ملت تشكىل
ايديور؟ بومسئله آمرىقايه كلديكمدن برى فكرى شذتله اشغال ايتكمده در .
هر آدمده بر طاقم كيمسهره تصادف ايلبوروم؛ باهم آلمان ، آنتم فرانسز
باخود بلجىقالى ويا اسقرجبالى فقط بن آمرىقالى يم ديور ، بونصل اولبوروز؟
ايش بر مسئله حقوقه دن عبارت قالهيدى يك ساده ايدى .
آمرىقاده تولد ايدن هر فرد قانون نظرندله آمرىقالى اعتبار اولتور ، ايلك
مستمرلك احفادى كى عين حقوقدن استنادله ايدر ؟ بناه عليه پدر ويا
والده سنك مابى اهمتى حائز دكلدر . فقط شو حقوقى وضعيت بو آدمك
حقيقى بر آمرىقالى اولمىسى ، يعنى طرز حركتى و غايهسى اعتباريله جىانى
آمرىقالى كى تلقى ايدر بر كيمسه حاله كيمهسى ايضاح ايتمز . حال بوكه
بو حانه متصل كوزه چاربيور . حكومات متحدهك تاريخى ده باشند
باشه بو حاده افاده ايدر . چونكه هرهانكى طرفه كيمسه كز اهالىنك
مختلف نسلله منسوب اولدىنى فقط سجيبة وحدتى كوربورسكز .
ديك بر آمرىقالىك وصوكره آمرىقا ملتك نه صورتله تشكىل ايتدىكى
آكلامق لازم . اطرافندهكى بوتون انسانلره دن بو قدر فعال ايدى؟ يك بيككه
بيله وفتلى بوق ، عمرلرينك يارىسى وسائط نقلهده كچيور ، دنما پاره

عوده مجبور اولورسکز. چالیشق مقصدیه گلش ایسه کز و چالیشمه آیشغین ایسه کز مرحله اشتغال ایده جک بر واسطه بولورسکز. سرمایه وغیردن محروم اوله رق گلت تدبیرسز لکنده بولوندیکنسه بر کوشده ترک حیات اتمک تهلکسی وارد.

خلاصه، آمریقانک کنديسنه کلان مهاجرلر اوزرنده کی تأثیری بر قابورک مخلوط حیوانات اوزرنده بایدنی عملیه مشاهدیر؛ بعضیلرینی دفع و بر طاقلرینی محافظه اتمک صورتیه اجناس او واصافه کوره اونلری ایبری. بوعملیه کندی اولادی اوزرندهده یاپار. فعالیتدن قاچان و حیاتلرینی ذوق و شطارت آرایه رق اسرار اتمک ایستیان آمریقایلرینه طرد ایدر. یونلر پارسه کلایورلر. و اوراده اولدقجه غلبه لق بر هبت تشکیل ایدبورلر. آمریقانک شرقده فرق ایدیلن دیگر برشی دهها وار: بورک بر فعالیت صنایع و تجاریه مرکزی، بوتون آوریو پاولرینک قعله منهای اولان شرقی آمریقاده تجارت و وسائط نقلیه سراسرین خاص شرائط موجوددر. بورلرده مختلف بیکلرجه حادثه یكدیکرینی نقض ایدر کی کوردونور و یا خود آره لرنده کی رابطه واضحاً فرق ایدیله سز. بوتدن طولانی مدقق مشاهداتی اداره ایچون بر خط حرکت بولقده مشکلاته معروض قالیر. آمریقانک قونی اوراده دکل، زراعی اولان غریبنده اولق ایجاب ایدر. محیط زراعهده تفریق عملیه سی دهها قوتله مشهود اولق ضروریدر. بر مهاجر هریشی یکیدن جووه کنیرمک، طوبرانی قابل استفاده برحاله قویق اوزره آخرک معاوتته منفقر اولقسزین پالکز باشنه یکی بر خطیه داخل اوانی ایچون بوکسک بر درجه متانته خصوصی بعض ملکات او واصافه اتمک اتمک ایجاب ایدر. مدقق اوراده بسیطه منفرد و قاورانسی دهاتولای حادثه لر مصادف اولور؛ آمریقایی وجوده کنیرن طرزنی اوراده دهها بورک بر سهولته تدقیق ایدیه ییلیر. زیرا اصطفای حادثه سی اوراده دهها کسکین، و تأثیرات خارجیدن دهها زیاده آزاددر.

کیرمک ایچون کافیدر. بوقسم چفنجلری آمریقادا طونان ، بوراده کی طور افرلک آوروپاده کیزدن زیاده کار تأمین ایتدیکی و بوراده ساتوب اوراده آلنک آبی بر آلیش و بریش اولمجهنی خصوصتده کی صرف اقتصادی نقطه نظرده . وطنپرورلکلری بیسطر حساب ایشندن عبارت اولدیجی جهته صائیش فیثاتلرنده یاخود عمله یومیه لرنده کوچوک بر تیدل ایله زائل اوله بیلیر .

ایکنجیلرکه — اکثرنی تشکیل ایدرلر — بالکس بوراده یاشامه یی و بوراده اولمهی دوشونورلر و بونی آچیقجه سوبلرلر ، سیاحتدن باشقه بر صورتله آوروپایه دونمک فکری کندیلرینه اوقادار غریب کلیرکه بالفرض بویه بر استیضاحده بولنه حق اولسه کز سؤالکنزی بو بویک راستغراجه قارشیلارلر .

آزه لرنده کی فرقک اسبابی شودر : برنجی نمونه دن مستعمرلر آمریکا چفنلکلرنده کی سادده فعالیتپرور حیات ازوانی ایسته میه رک قبول ایدنلردر .

ایکنهی نمونه دن مستعمرلر ایچین ایسه بومستقل حیاتک جافه سی محدودلرنی تلافیه تامیله کفایت ایدر .

بو خصوصده قادینک تأثیرنی ده حساب قاتمق لازمدر . چونکه مقزوی حیات اونلردن چوغنه پک آغیر کلیدر . هر کون زراعتله یاخود حیوانانه بافقله مشغول ارلان زوج اقشام اولوب ده کوزل برچور یا وصیجاق بر اوطه بولنجه ممنون قالیر ، باشقه برنی آراماز ؛ اندیشه سزجه اوشویه واریر ، الوررکه اکتیرک کلیشی کوزل اولسون و حیوانلر ایی بر فیثاتله ساتلش بولسون . فی الحقیقه امریقا چفنلکلرنده قادین ده چالیشمقدن کری قالماز ؛ حال و وقتی یرنده اولان اصحاب اراضی عائله لرده بیله او ایشلری تامیله اونک اوزرنده در . کومس و سبزه بانجه سیله ده اشتغال ایدر . چوجقلری آزده اولسه ایشسز ، بوش قالمق تهلیکه سی بو قدر . بالکنز چالیشمیان چکه سیدر ؛ زیرا قومشولر هم اوزاق ، هم ده مشغول ، اکثریسیله نسل فرایمی یوق . بوندن طولای کوزله لکه و دیدی قودی به امکان قالماز . کندی عائله یاشامق مجبوری واردر .

بر قاديئك ديدى قودى به تمايلى ويا اوتدن تفرقى الدينى ايلك تشكىل و تربيه به كوره تعين ايدىور . بو حال جيمينك بوتون طبقاتنده ، گويلرده اولدينى كى بويوك شهرلرده مشهود . جنوب گويليلردن بر قاديئجفرك ويا پارسل كنج برخاتك وياخوده آوستريا سراى حكمداريسى مسؤليندن معتبر بر مادامك داقوتانك مزوى مالكانه لرندن برنده باشامنه مجبور قالدىغنى فرض ايدىكز ؛ بدبخت ، همده نه قدر بدبخت اوله جقدر . بونكه برابر ۱۶۰ ايقهر (۱) لك كوچوك چفئلكلرده ياخوده ۵۰۰۰۰ ايقهرلك بويوك مالكانه لرده - تصادف ايتديكم اسقاندينا ويالى ، آمرىقالى وانكلز خانلىرى حتى جدى بر تربيه ايله تيشمش بر پارسل خانى - بواتر ايجئده بك بختيار ونشسته نى تماما محافظه ايدر بر حالده بولدم .

حتى غريبده كى حيوان بيله بن چفئلكلرك اولده سنده احوال و اطواريله ظريف و كبار اولدينى قدار معلومات اعتباريله ده اوروپا قاديئلرينك اكرتيسنه بيك دفعه قانق قاديئلر بولونه بيلور . ايكي هفته اول (نه براسقا) نك بيوك بر چفئلكنده - بو چفئلكده سنده بش آلتى بيك صغير بيله نيور - بوتون بر كوتى كچيردم . چفئلك صاحبي اقامتگاهنى - ايشلرته نظارت ايتك ايسقياق بر آدم دوشونجه بيله - اراضيسنك مركزنده انشا ايتش ايدى . بيك وقى كلوبده اولك خاننه تقديم ايدلديكمز زمان تصور ايديله بيلديكى قدار سويلى بر شخصيت مواجهه سنده بولونيوردق . بيك درلوشى قونوشدق : زيارت ايتش اولدينى آورديان ، بر آمرىقالى ايجون جالب حيرت اوله جق طرزده واقف اولدينى فرانسز ادبياتندن ، بوراده كندن بك فضله بر حال ازواده بر جوق سنلر ياشادىغى نه قياسدن بحث ايتدك . . . فقط كيمسه نك له وعلينده بر كله صرف ايدلدى !

هندولر اراضيسى حدودنده كى نه قياسدنه باشامقله اوزلاشلمشسه ،

(۱) (ايتدر) دونمدن بر آرز كوچوكدر .

شبهه سزه ، و حال قورمشولرك افعال و حر كاتيله فضله علاقہ دار اولوق اعتبارينك
مفقود بقدن ايلرى كلبور .

شوخالده غرب محیط زراعتينه قويا يرلشمك ايجون بر شرط اساسی
وارد : سزى بر مائتت زراعی اوزر زره زرع ابد زوره دكور بورك
چورموقدره منحصر بر عائله مپانده اولدره حاضرلشمش اولوق . بونك ايجون
غربه طوغزو ايلرلندكجه بو طرز حياتی چوقدن بری اعتبار ايتمش اولان
اصل آمریقالیلر ، شمالی آلمانیايلر و اسقاندینا و ایلر دن باشقه کیمسه کورولمز
اولور . فرانسزلر ، ابرلانده ایلر شهرلرده قالمی ترجیح ایدرلر : فرانسزلر
فرانسز شهرلرده ، ابرلانده ایلر آمریقا شهرلرده . اوصاف و طبایع اوقدر
آرید . که سبب حقیقیسی عمومیتله يك آز معلوم اولدیغی حالده بونی هر کس
سهولتله فرق ایدر . « اوقدر الفت و انیسیت در شکونی اولان ابرلانده ایلر
ناصل اولورده کندیلرینی زراعت حوالینک وسعت آبادی ایجه آتیبیلر ؟ »
دنیلدیکنی چوق کره ایشیدم . فی الحقیقه ابرلانده ایلر چوق مونسدرلر .
همجندیلرله الفتی ، ویسکی شیشه سی اطرفنده کی نشه لی محاوره لری و شر قیلری ،
مجلسلری و اجتماعلری يك سوهدرلر ؛ بورلرده جوال و کسکین ذکالیله کندیلرینی
کوسترلرلر . فقط اتوا کندیلری وقادیلرینی ايجون تحمل فرسادر ، اولدن
قاجارلر . مملکتلر دن آریلیرکن تشکل اجتماعیلرینک ، تمجیدلک لازم
غیر مفارقی اولان اوصاف و تقابله ده برابر کتیرمشلردر .

قازاس-تی ، اومه ها ، سن بول ، مینه آبولاس حتی شبقاغو کبی غرب
شهرلری ، جوارلر نده کی محیط زراعتینک چارشینسی و انبار ایدر ؛ بوشهرلرک
اساسی و اقبالی ا محیط زراعتینک احیا و اعمارینه مر بوطدر . دیگر جهتدن
نویورک کی منحصر آتیمبارتله باشلان یاخود فیلادلفی ویتسبورغ کی صنایعی
خارق العاده بر صورتده انکشاف ایتدرن شهرلرک توسسی انجق غربک
استعمارندن طولایی مخرجلرینک تزايد دائمیسی ساه سندن ممکن اولدیغی نظر

دقته آيره كز شوتيجيه واصل اولورسكنز : مكرمات نموده نك حقيقي
سوزنى غريب طوراقدنمورده. رفاه دقدر نك اساننى قوراند، بو يلكى عركك
ابلك سؤسلىرى خيوسه حقيقي آمريقاليلر، محقق كر، بومالى طوراقدى
اهبابه مفضله اورده مستعملرور. رآمرىفا بو طارق العاده انگشائى شمالى
آردر يادنه جبقانه افرادى مراهبرك تفورنه مديورور.

آمرىقاده افرادى عائله نك موجودى مرشيدن اول شو ايكي علامته
تظاهر ايدور :

۱ مژوى زراعى مالكه اوزنده نك بر عائله حالده باشماق
قابلىق :

۲ كنجلك برلشمسده كي طرز : بورده عائله نك تروته استقاد
ايدلر ؛ بلكه كندى قازانجيه باشماق اوزده شويو بو طرزده ياره قازانمق
ايچون ايركندن ايش حبانه كيريلير ؛ بو قزانج برعائله نك احتياجائى تأمين
ايدمك درجه نى بولجه اوله نيلير وچولوق چوجوق يتشدر يابير . بو
چوجوقلرده صره سيله عين طرزده حركت ايدلر .

بو طرز ناسنك (افرادى عائله) لوده كوردلبي محقق ؛ بر انگيز
كشي ، بر اسقاند بنا وپالى و آمرىقالى كچ بر فرانسز ويا اسپانيول ياخورد
بر ايتايان كنجنه تمامآ مخالف اوله رق بو نقطه ده عين صورته دوشونور .

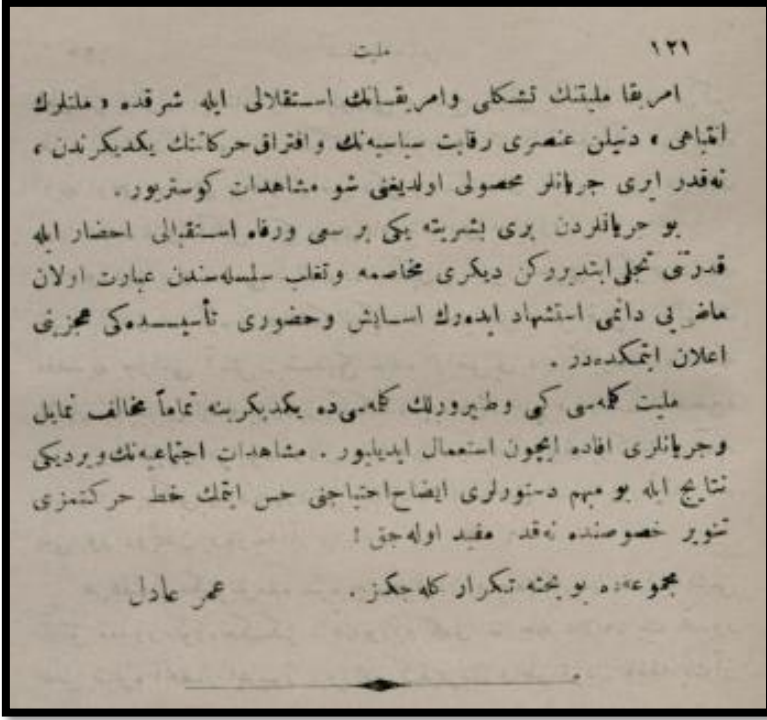
يالكنز اموال و املاك انتقالده وائله بوردينك دوامنده مخالف
واردد . نورو جده و شمالى آلمان ياده مالكه نك چوجوقلردن برينك عهد سنده
بقاسى كورولو ؛ آمرىقالى بونى دوشونمز . چونكه آمرىقاليلر هنوز
برلشمامشدر و يرلشه مزلر ؛ يرلشه نك بر اتخاي ايچون اوكلرده باكر
وخالى بر طوراغلك وسعت آنادى وار . بشاء عليه ده امنت طوراقدن
ودها ابي فرستلر آرايه رق دائما برلرى دكيشدرورلر ، بالذات كنديلرينك
عاقلمسسه قرار و برمدكلرى بر موقفى اولادلردن برينه ترك ايجه نى بو

شرائط آئنده ناصل اولورده دوشوبه بيليرلر. تعبير آخوله، خالى اراضينك چوقلغندن دولاي آمريقالير مالكانهك عالمه چوقولرندن يالكيز برينه تركي سورتيله بقا واستقراريني تامين عادتى محافظه به لزوم كورما مشلر دور. خلاسه آمريقالى عالمه، قابليت اجتماعيهك انكشافه مساعد برمحيطه كچميش اولان، بر افرادى عالمه در؛ وآمرىقا اك كزيمه مهاجرلرين، وقتيله فهئوداليت آوروپاسين تشكىل ابدن، شالك افرادى هرقلرندن آلمقدوره.

غربدر، بو شمال عرفلرى آره-نده، سرمايه وبوكسك برتربيه ايله مجهز، مستعمرلر كوندن يالكيز بر هرق وار: اوده انگليز هرقى. اسقاند-اوبالبرده جنلنم صنفي بو قدر. بوكسك صنفدن آلمانلرى ايسه خدمات اداره وعسكريه اشغال ايدر. مأمورلق وهسكركلكن آزاده اولق بختيارانى انگليز لوده قابور. سرمايه كيرن، بويوك جفنلكر تامين ابدن اونرور. آت وصغير جنسلرينك اصلاحى انگليز مستعمرلرينك ياخود آمريقاليرك صاحب اولدينى قيعلى دامزلقلر سايه-نده ممكن اربور. انگليز لسانك تفوقده انگلتره واسقوجابدن، بداينده يكي انگلتره نامى طاشيان، شرق حكومتلرندن آمريقاليك غريبه كن عناصرك تفوق قيجمسيدير. بعض مناطقده بك زياده طويل بوتان المانلرك - نمايل افتراقچو يانه لرينه رغماً ناصل سرعته تمثيل ايدلمكده اولدقلى كورمكده جالب دقدر، ايكنجى بطنده چوقولر بويوك باهالرينك لسانى ارتلق ييايمز اولورلر. (حتى حكومات متحدهده انتشار ابدن آلمانجه غزتهلر آنجق هر سته يكي مهاجرلرك ورودى سايه-نده يا شايه بيلمكده در) [۱].

§

[۱] خلاسه "غل اينديكمز شومكتوبلر بول دوروزيهك حكومات متحدهدهكى تدقيقنى احتوا ابدن (آمرىقا حياتى) عنوانى قيتدار ائرين مطامه اينك آرزوسى قاره وقارته لر مزده اوبانديرر ايمئندوميز .

ETİK: Bu makale, yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

ETHIC: This article has been prepared in accordance with research and publication ethics, according to the author's statement at the application stage.

ÇIKAR ÇATIŞMASI VE FİNANSAL KATKI BEYANI: Yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; çalışmanın tarafsızlığı ile ilgili bilinmesi gereken bir mali katkı veya diğer çıkar çatışma ihtimali (potansiyeli) ve ilişki alanı yoktur.

CONFLICT OF INTEREST AND FINANCIAL CONTRIBUTION DECLARATION: According to the author's statement at the application stage; There is no financial contribution or other conflict of interest possibility (potential) and relationship area that should be known about the objectivity of the study.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-commercial 4.0 International License.